

Luister- en kijkvaardigheid in de lessen Nederlands

Les – Taalblad, Heen-en-weerweek

Tekstsoort, publiek, niveau

Informatieve en persuasieve tekst

Onbekend publiek

Structurerend voor leesvaardigheid, beoordelend voor luistervaardigheid

Verwijzing naar het leerplan

Tweede graad aso-kso-tso D:2002/0279/008

5.1 Mondelinge taalvaardigheid: luisteren en spreken

Waar het op aankomt, is dat de leerlingen door middel van volgehouden training echt mondig worden. Wat zij na vier jaar secundair onderwijs moeten kunnen, is als volgt samen te vatten:

- 1 gesproken teksten volgen en begrijpen die voor hen, in hun studie en in hun leven van belang zijn;**
- 2 zich vlot, communicatief efficiënt en in een acceptabel Nederlands uitdrukken.**
- 3 efficiënt deelnemen aan een discussie over een onderwerp dat voor deze leeftijd interessant geacht kan worden.**

We moeten de punten 1 en 2 hierboven dus eerder als *aandachtspunten* voor ons handelen zien:

L u i s t e r e n (koppeling Spreken/Gesprekken voeren)

Doelen en leerinhouden

1 De leerlingen herkennen voor hen relevante tekstsoorten, zoals opgesomd in onderstaande punten 4 tot en met 5.

Zie verder ook bij taalbeschouwing.

2 De leerlingen herkennen formele en inhoudelijke kenmerken van dezelfde tekstsoorten.

Zie eveneens bij taalbeschouwing.

3 De leerlingen herkennen bij dezelfde tekstsoorten ook de hoofdlijnen van de opbouw.

Zie eveneens bij taalbeschouwing.

4 *De leerlingen zijn in staat tot het beluisteren van volgende tekstsoorten*

a voor bekende leeftijdgenoten

op structurerend niveau

uiteenzettingen en probleemstellingen van een bekende volwassene met betrekking tot leerstofonderdelen (ET 1).

b voor onbekende leeftijdgenoten

op beoordelend niveau

tot actie uitnodigende boodschappen, uitingen van standpunten en meningen in een probleemoplossende discussie (ET 4).

c voor bekende volwassenen

op structurerend niveau

verslagen van feiten en gebeurtenissen: presentaties van informatie verzameld naar aanleiding van een bepaalde opdracht;

presentaties en mededelingen van persoonlijke ervaringen en interesses (ET 2).

**d voor een onbekend publiek
op structurerend niveau**

instructies, informatieve programma's, interviews, praatprogramma's en journaals

aangeboden via radio, tv, multimedia (ET 3).

5 De leerlingen kunnen bij planning, uitvoering en reflectie over hun luistertaken bewust de volgende luisterstrategieën toepassen (ET 5):

luister- en tekstdoel bepalen;

zich op het luisteren oriënteren door zich gepaste vragen te stellen;

gebruikmaken van aanwijzingen binnen de communicatiesituatie (bv. bijkomende visuele informatie);

aandacht concentreren;

gebruikmaken van eigen voorkennis;

goed het taalgebruik van de spreker inschatten;

aandacht hebben voor het niet-verbale gedrag van de spreker/de gesprekspartner;

het gebruik van bijbehorende visuele informatie juist inschatten;

onderwerp en hoofdgedachte vaststellen;

gericht belangrijke informatie selecteren en ordenen;

inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen;

vragen stellen bij onduidelijkheid;

efficiënt de gevraagde of gewenste informatie uit bedoelde tekstsoorten halen.

6 De leerlingen kunnen naar gelang van gekozen luisterdoel(en) en tekstsoort(en), de volgende strategieën kiezen en toepassen: oriënterend, zoekend, globaal en intensief luisteren. (ET 6).

7 Bij het beluisteren van de bedoelde tekstsoorten kunnen de leerlingen het beluisterde aan eigen ervaringen en opvattingen toetsen én er een persoonlijk standpunt tegenover innemen.

Attitudes

Bij het beluisteren van de bedoelde tekstsoorten zijn de leerlingen binnen de gepaste communicatiesituatie

bereid om:

te luisteren;

de hierboven aangeduide luisterstrategieën toe te passen;

een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;

luisteraandacht te laten blijken;

een ander te laten uitspreken;

te reflecteren over hun eigen luisterhouding;

het beluisterde aan een eigen kennis, inzichten, ervaringen en opvattingen te toetsen én er een persoonlijk standpunt tegenover in te nemen. (ET 7).

S p r e k e n / G e s p r e k k e n v o e r e n (koppeling Luisteren)

Doelen en leerinhouden

1 In alle voor hen relevante spreek situaties zijn de leerlingen tot het volgende in staat: duidelijk articuleren;

spreken zonder storende haperingen, herhalingen en stoplappen;

de woorden gebruiken die bij de bespreking van een bepaald onderwerp horen;

mensen op een passende wijze aanspreken;

uitmaken in welke situaties het gebruik van Standaardnederlands voor de hand ligt;

zich in Algemeen Nederlands uitdrukken (ET 14) 1.

2 De spreekvaardigheid van de leerlingen moet zich tot de volgende spreekopdrachten uitstrekken/ de leerlingen kunnen

a voor bekende leeftijdgenoten

op beoordelend niveau

in een gedachtewisseling hun standpunten/meningen of hun voorstel van oplossing voor problemen onder woorden brengen en toelichten (ET 11).

b voor onbekende leeftijdgenoten

op structurerend niveau

instructies geven voor een spel en het hanteren van apparatuur (ET 8).

c voor bekende volwassenen

op structurerend niveau

aan een bekende volwassene vragen stellen en antwoorden formuleren met betrekking tot leerstofonderdelen in schoolvakken (ET 9);

de informatie presenteren/meedelen die ze in het kader van een bepaalde opdracht

verzameld hebben (ET 9);

gevoelens uitdrukken, persoonlijke ervaringen en interesses presenteren (ET 9); voor leraar en klasgenoten een korte uiteenzetting geven over een onderwerp dat hun belangstelling heeft en gepast antwoorden op vragen die daarbij gesteld worden.

d voor een onbekend publiek

op structurerend niveau

routes, situaties, personen beschrijven;

gebeurtenissen verslaan (ET 10).

op beoordelend niveau

inlichtingen vragen, aanvragen doen, klachten/bezwaren formuleren in het kader

van het schools functioneren en van de vrije tijd (rechtstreeks of telefonisch);

activerende boodschappen formuleren (ET 12);

uitnodigen tot deelname aan een activiteit.

3 Met de leerlingen wordt tevens het volgende nagestreefd:

a een goede ademtechniek, een goed stemgebruik, een goede articulatie;

b het overwinnen van spreekremmingen en podiumvrees;

c het passend voorlezen van een geschikte informatieve of narratieve tekst.

4 *De leerlingen kunnen bij de planning en uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken hun spreek- en gespreksdoel en -houding bepalen;*

de communicatiesituatie juist inschatten;

hun publiek bepalen;

gebruikmaken van hun voorkennis;

naar gelang van spreek-, gespreksdoel(en) en publiek:

gericht informatie verzamelen, selecteren en in een duidelijke vorm verwoorden;

bijkomende informatie vragen;

hun taalgebruik aanpassen;

een spreekplannetje opstellen;

inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen en verwoorden;

visuele informatie gebruiken;

non-verbaal gedrag van de gesprekspartners observeren en verwoorden;

gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te

houden en af te sluiten;

argumenten herkennen en aanbrengen;

adequaat reageren op de inbreng van de gesprekspartner(s) (ET 13).

Attitudes

De leerlingen zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om te spreken;

Algemeen Nederlands te spreken;

een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag (ET 14);

hun beurt in een gesprek af te wachten;

hun eigen mening te uiten;

spontaan en geëngageerd voor te lezen, te vertellen, voor te dragen en te spelen.

5.2 Schriftelijke taalvaardigheid: lezen en schrijven**L e z e n****Doelen en leerinhouden**

1 Voor alle leerlingen geldt dat hun leesvaardigheid zich moet uitstrekken tot de volgende tekstsoorten:

a voor onbekende leeftijdgenoten

op structurerend niveau

gebruiksaanwijzingen, instructies, recensies, tijdschriftartikelen, studieteksten

(ET 15);

op beoordelend niveau

informatieve teksten, informatiebronnen, notities, zakelijke brieven, reclameteksten,

advertenties, fictionele teksten (ET 17).

b voor onbekend publiek

op structurerend niveau

schema's, tabellen, onderschriften in informatieve en diverterende programma's,

verslagen, hypertexten, inhoudsoverzichten, lijsten, catalogi (ET 16);

op beoordelend niveau

informatieve teksten (o.m. uit de media) en informatiebronnen in zowel gedrukte als

elektronische vorm:

van praktische aard (zoals spoorboekje, vakantie­regeling)

van encyclopedische aard (zoals woordenboek, catalogus) (ET 18).

2 De leerlingen herkennen de hierboven aangeduide tekstsoorten.

3 De leerlingen herkennen tekstonderdelen als inleiding, uiteenzetting, voorbeeld, samenvatting, besluit enz.

4 De leerlingen kunnen bij de planning en de uitvoering van en bij de reflectie op hun leestaken:

bewust een leesdoel kiezen;

tekstdoelen vaststellen;

eigen voorkennis gebruiken;

efficiënt nodige informatie in een tekst opsporen;

de functie van beeld en opmaak herkennen;

onderwerp en hoofdgedachte(n) aanduiden;

de structuur van de tekst in hoofdlijnen aanduiden;

inhoudelijke en functionele relaties tussen tekstonderdelen vaststellen. (ET 19).

5 De leerlingen kunnen een leesstrategie kiezen en toepassen naargelang van leesdoel en tekstsoort (oriënterend lezen, zoekend lezen, globaal lezen en intensief lezen, voorspellend lezen) (ET 20).

6 De leerlingen kennen verschillende strategieën om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen en kunnen die strategieën toepassen. Het betreft: gebruik van de context, voorkennis van eigen en vreemde taal, wereldkennis, woordvormingsprincipes als samenstelling en afleiding, gebruik van woordenboeken. (ET 21).

Attitudes

Binnen gepaste situaties zijn de leerlingen tot het volgende bereid (ET 22):

te lezen;

lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp;

de hierboven aangeduide leesstrategieën toe te passen;

over de inhoud van een tekst te reflecteren;

de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen en te vergelijken met informatie uit andere bronnen;

hun oordeel over bepaalde teksten uit te spreken;

hun eigen waardering en voorkeur voor bepaalde teksten uit te spreken.